

Pirkanmaan hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2023-2026

Hyväksytty:

Pirkanmaan hyvinvointialueen aluevaltuustossa 12.2.2024

Valmistelu:

Marianne Aalto-Siira, suunnittelupäällikkö, Pirha

**Pirkanmaan
hyvinvointialue**

Sisällysluettelo

1. Johdanto

2. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

3. Pirkanmaan hyvinvointialueen strategian painopisteet hyvinvointisuunnitelmassa

4. Hyvinvoinnin edistämisen painopisteet ja tavoitteet hyvinvointialueella

5. Lasten ja nuorten kasvuolot ja hyvinvoinnin tila

6. Yksilöllisten hyvinvointia edistävien valintojen mahdollistaminen

7. Liikkumisen ja aktiivisuuden edistäminen

8. Mielen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen

9. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

10. Turvallinen kasvuympäristö ja arjen turvallisuuden lisääminen

11. PirHan strategian toteutuminen lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

12. Lastensuojelun suunnitelma osana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa

13. Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kokonaisuus

14. Varhaisen vaiheen palvelut ja universaalit palvelut

15. Tukea tarjoavat palvelut

16. Korjaavat palvelut

17. Lastensuojelun tarpeet ja voimavarat

18. Laatutyö lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

19. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seuranta ja arviointi

20. Suunnitelman laatijat

Lähteet ja liitteet

1. Johdanto 1/2

Pirkanmaan hyvinvointialueen (PirHa) alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma ovat strategisia asiakirjoja, jotka linjaavat hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet, tavoitteet ja niiden toimeenpanon väestötasolla. Alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan sisältyy Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, alueellinen neuvolasuunnitelma ja alueellinen opiskeluhuollon suunnitelma.

Pirkanmaan hyvinvointialueen Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on valmisteltu yhteistyössä kuntien ja muiden pirkanmaalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimijoiden kanssa. Valmistelulle on nimetty ohjausryhmä, joka on hyväksynyt valmistelun välivaiheet: tilannekuvan perustana käytettävän indikaattoripaketin, painopisteet, näiden tavoitteet sekä lähettämisen lausuntokierrokselle ja sen jälkeen hyväksymismenettelyihin. Valmistelulle on nimetty myös valmistelutyöryhmä ja alueellisten suunnitelmien omat työryhmät.

Eri työryhmien työskentelyn ja lausuntojen kautta valmisteluun on osallistunut toimijoita lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimialueilta ja vastuuyksiköistä, Pirhan valiokunnista ja vaikuttamistoimielimistä, alueen kunnista sekä kolmannelta sektorilta.

Lastensuojelulain 12 § mukaan hyvinvointialueen on laadittava lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi hyvinvointialueen toimintaa koskeva alueellinen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Kuntien velvollisuutena on tehdä omat hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen suunnitelmat, joiden laadinnassa noudatetaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia. Tässä suunnitelmassa kuvataan hyvinvointialueen toimijoiden tehtäviä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Johdanto 2/2

Lasten ja nuorten palveluita järjestetään monelta osin sekä hyvinvointialueen että kuntien palveluina, jolloin tärkeitä yhteistyötahoja ovat etenkin varhaiskasvatus-, opetus-, kulttuuri- ja sivistystoimi. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on olla keskeinen suunnitelma hyvinvointialueen, kuntien ja kolmannen sektorin kumppanuuden rakentamisessa.

Tässä suunnitelmassa pyritään kuvaamaan tavoitteita ja toimenpiteitä hyvinvointialueen palveluiden järjestämisen näkökulmasta. Toimenpiteiden tarkempi konkretisointi tapahtuu kuntien ja kolmannen sektorin kanssa yhteistyössä suunnitelmien toimeenpanon kautta.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden järjestämisessä huomioidaan lasten ja nuorten yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Tämä tarkoittaa kaikkien erityisryhmien tarpeiden huomioimista palveluiden järjestämisessä.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) tavoitteena on edistää lasten, nuorten ja perheiden yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Laissa säädetään syrjinnän kielloista muun henkilöön liittyvän syyn kuin sukupuolen perusteella. Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa laissa (609/1986) säädetään sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän kiellosta ja sukupuolten tasa-arvon edistämisestä.

2. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Pirkanmaan hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma perustuu useisiin lakeihin, joita yhteensovittamalla alueen lapsiperheiden palveluiden kokonaisuutta järjestetään ja kehitetään yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää lakisääteisen lastensuojelun suunnitelman ja linkittyy alueellisiin neuvola- ja opiskeluhuollon suunnitelmiin. Pirkanmaan hyvinvointialueella on laadittu myös alueellinen ehkäisevän päihdetyön suunnitelma. Näissä suunnitelmissa kuvataan yksityiskohtaisemmin palveluiden järjestämistä ja toiminnan tavoitteita. Vuositasolla lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet sovitetaan osaksi palvelulinjan strategian toimeenpanoa ja toiminnallisia tavoitteita. Palveluiden järjestämisessä tarvitaan yhteistyörakenteiden kehittämistä kuntien kanssa.

Kaikkien alueellisten suunnitelmien valmistelua ohjaavia lakeja, asiakirjoja ja kansallisia sekä kansainvälisiä sopimuksia on useita ja tässä mainitaan olennaisimmat asiakirjat.

Lastensuojelulaki (12 §)

Sosiaalihuoltolaki

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (12 §).

Terveystieteidenhuoltolaki (15 §)

Perusopetuslaki,

Varhaiskasvatuslaki,

Nuorisolaki

Vammaispalvelulaki

Laki hyvinvointialueesta

Kuntalaki

Tasa-arvolaki

Yhdenvertaisuuslaki

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä

YK:n Lapsen oikeuksien sopimus

Kansallinen Lapsistrategia

Kansallinen Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma

YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030

YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimus

Indikaattoreiden ja muun tiedon osoittama väestötason hyvinvointi

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden, toteutuksen ja toimeenpanosuunnitelman rakentamisessa on käytetty monipuolista tietopohjaa, joka on koottu tilastoindikaattoreista sekä erilaisilla selvityksillä ja kyselyillä. Tärkeimpiä indikaattoreita ovat Pirkanmaan hyvinvointialueen hyte-suunnitelman indikaattorit ja lapsiperheiden palveluiden keskeisimmät valtakunnalliset hyvinvoinnin indikaattorit.

Indikaattori- ja kokemustiedon pohjalta on tehty ilmiöiden tarkastelua ja tunnistettu hyvinvointialuetasoisia palveluiden tarpeita, palveluiden saatavuutta sekä tarvittavia resursseja. Näiden pohjalta on laadittu toimenpidesuunnitelma tavoitteiden saavuttamiseksi. Pirhan heikko taloudellinen tilanne haastaa ja myös hallitusohjelmassa ollaan tekemässä uusia ratkaisuja ja resurssien kohdentamisen osalta

Alueprofiilien erilaisuutta huomioimalla pyritään varmistamaan lasten ja nuorten yhdenvertaiset mahdollisuudet saada laadukasta ja oikea-aikaista palvelua. Määritellyt tavoitteet, toimenpiteet ja seurantamittarit ovat myös osa lasten, nuorten ja perheiden palveluiden palvelurakennemuutosta ja strategian toimeenpanoa.

- [Sotokuva](#), [Sotkanet](#), [Kouluterveyskysely](#), [FinLapset](#), [Nuorisobarometri](#), [TEA-viisari](#)
- [PirHa Lasten nuorten perheiden tietopaketti](#) (päivitys alku vuonna 2024)
- Palvelulinjan oma tiedonkeruu
- Työntekijäkyselyt ja palvelulinjan omat työkokoukset
- Nuorisovaltuuston kokoukset, keskustelut ohjausryhmässä ja suunnitelman työversioiden kommentointi
- Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden strategia 2023-2026
- Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden laatukäsikirja (valmistunut 1/2023)
- Pirhan strategia ja sen palvelulinjakohtainen toteuttamissuunnitelma
- Kuntien oman hyvinvointisuunnitelmat

3. Pirkanmaan hyvinvointialuestrategian painopisteet hyvinvointisuunnitelmassa

Strategiset kärkiteemat

1

Tärkeintä ihminen

- Ansaitsemme asukkaiden ja yhteisöjen luottamuksen
- Tavoittemme on erinomainen asiakaskokemus ja saavutettavat palvelut
- Aukkaat ja henkilöstö osallistuvat palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen
- Turvallisuus on meidän jokaisen asia

2

Yhdenvertaiset, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut

- Palvelutoimintamme perustuu tarpeeseen, näyttöön ja tutkittuun tietoon
- Rakennamme sujuvia ja oikea-aikaisia hoito- ja palveluketjuja
- Hyödynnämme monituottajuutta ja monikanavaisia palvelumalleja
- Panostamme ennaltaehkäisyyn ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tiiviissä yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa

3

Hyvinvoivat työntekijät

- Olemme vahva ja vetovoimainen työyhteisö ja arvostettu hyvinvointialue työntekijöidemme keskuudessa
- Luomme luottamuksen ilmapiiriin ja valmentavan johtamisen kulttuurin
- Tuemme ja kannustamme henkilöstöämme kehittämään osaajina
- Pidämme huolta henkilökunnan työssä jaksamisesta ja työhyvinvoinnista

4

Yhdessä yhteen toimiva hyvinvointialue

- Rakennamme taloudellisesti kestäväen hyvinvointialueen
- Luomme yhdessä hyvinvointialueen toimintakulttuurin ja uuden johtamismallin
- Olemme arvostettu yhteistyökumppani, omistaja ja aktiivinen verkostoituja
- Olemme edelläkävijä toiminnan kehittämisessä yhdessä oppilaitosten ja korkeakouluuyhteisön kanssa kansainvälisellä ja kansallisella tasolla

4. Hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet ja painopisteet Pirkanmaan hyvinvointialueella

- Pirkanmaan hyvinvointikertomuksessa ja –suunnitelmassa sekä näiden alasuunnitelmissa on käytetty yhdessä määriteltyjä painopisteitä, jotka on nimetty hyte- kärkiteemoiksi.
- Kärjet yhdistävät kaikkia suunnitelmia ja niille on laadittu tavoitteet sekä toimenpiteet.
- Painopistealueet ja niiden toimenpidesuunnitelmat on eritelty omiksi kokonaisuuksiksi.

1. Yksilöllisten hyvinvointia edistävien valintojen mahdollistaminen

2. Liikkumisen ja aktiivisuuden edistäminen

3. Mielen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen

4. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen

5. Arjen turvallisuuden lisääminen ja hyvinvointia edistävä elinympäristö

5. Lasten ja nuorten kasvuolot ja hyvinvoinnin tila

Pirkanmaan hyvinvointialueella on paljon lapsiperheitä. Suuri osa lapsiperheistä voi hyvin, mutta on myös perheitä, joilla on haasteita ja tuen tarvetta hyvinvoinnin eri osa-alueilla.

Tampereella asuu paljon muualta muuttaneita yhden vanhemman perheitä sekä itsenäisesti asuvia opiskelemaan tulevia nuoria.

Ulkomaalaistaustaisten asukkaiden määrä on kasvanut nopeasti Pirkanmaalla.

Väestöennusteen mukaan alle kouluikäisten lasten määrän suhteellinen osuus väestöstä tulee vähenemään vuoteen 2030 mennessä.

Peruskouluikäisten lasten määrä on laskenut vuodesta 2017 sekä tyttöjen että poikien osalta.

Avioerojen osalta ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vuoden 2023 tiedon mukaan [lapsiperheköyhyys](#) on kasvanut merkittävästi koko maassa edellisestä vuodesta.

Indikaattori	v. 2022 tytöt	v. 2022 pojat	v. 2017 tytöt	v. 2017 pojat
0-15-vuotiaat % väestöstä	15,4 %	16,5 %	16,6 %	17,8 %

Indikaattori	tytöt	pojat
Väestöennuste 2030 0-15 -vuotiaat (laskettu 2021)	13,8%	14,7 %

Indikaattori	2022	2017
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat % kaikista lapsiasuntokunnista vuonna 2022	26,1%	29 %
Lasten pienituloisuusaste vuonna 2021	11,2%	11,5 %
Yhden vanhemman perheet vuonna 2021	23,2%	21,5%
Vähintään toinen vanhemmista työttömänä vuonna 2023	25,2%	33,4 %
Avioeroja %/1000 vastaavan ikäistä naimissa olevaa vuonna 2022	17,4%	18,3%
Ulkomaalaistaustaiset/ 1000 asukasta vuonna 2022	60,2%	47,2 %

6. Yksilöllisten hyvinvointia edistävien valintojen mahdollistaminen

Lasten ja nuorten ylipainoisuus on lisääntynyt kaikissa ikäluokissa. 8. ja 9. luokan oppilaista ylipainoisten osuus oli vuonna 2017 noin 16.4 % ja vuonna 2023 osuus on 17.1 %.

Myös riittävä unen saanti ja ruokailutottumukset ovat kouluterveyskyselyn mukaan heikentyneet vuodesta 2017.

Positiivista kehitystä on tapahtunut päihteiden käytön osalta: viikoittaista alkoholin käyttöä on vähemmän ja tupakointi on vähentynyt etenkin tyttöjen osalta. Raittiiden oppilaiden määrän kasvu on hyvä kehitystrendi.

Huumeiden käyttökokeiluja on yläkouluikäisten kohdalla lähes saman verran kuin aiemmin ja kokeilujen määrä on kasvanut lähinnä ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien osalta.

Indikaattori	V. 2022 tytöt	v. 2022 pojat	v. 2017 tytöt	v. 2017 pojat
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	40,8 %	30,9 %	35,2 %	33,7 %
Raittius %, 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2021	63,2 %*	64,5 %*	63,1 %	59,7 %
Ylipaino % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	14,3 %	20 %	13,9 %	18,9 %
Käyttää alkoholia viikoittain 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	2,2 %	5,3 %	3,6 %	6,6 %
Ei syö koululounasta päivittäin 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	38,5 %	32,4 %	29,7 %	29,9 %
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	7,0 %	9,1 %	6,6 %	10 %
Ei syö aamupalaa joka arkiamu 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	44,8 %	33,9 %	38,4 %	32,8 %
Tupakoi päivittäin, 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	3,5 %	6,5 %	5,5 %	6,6 %

Yksilöllisten hyvinvointia edistävien valintojen mahdollistaminen –toimenpidesuunnitelma

Ohjausryhmän asettamat tavoitteet

1. Tarjoamme asiakasryhmät huomioiden eri tavoin, ymmärrettävästi ja saavutettavasti tietoa hyvinvointia edistävästä valinnoista ja helpotamme niiden tekemistä arjen ympäristössä
2. Puutemme riskitekijöihin varhaisessa vaiheessa (tunnistaminen, puheeksi ottaminen, koulutus ja tieto, toimintamallit, vastuut)
3. Tarjoamme ja kehitämme matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa sekä edistämme saavutettavien hyvinvointia tukevien palveluiden tarjonnan kehittymistä koko hyvinvointialueella

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimenpiteet yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi

1. Tiedon jakaminen

- Varmistamme, että lasten ja nuorten kasvu- ja kehitysympäristöissä on helposti ja lapsilähtöisesti saatavilla tietoa lasten hyvinvointia tukevista valinnoista.
- Varhaiskasvatuksessa, neuvolassa, kouluilla ja oppilaitoksissa sekä nuorisopalveluissa on saatavilla tietoa/valistusta ruokailun, unen ja liikunnan merkityksestä ja asioiden käsittely on arkilähtöistä.

2. Varhainen puuttuminen

- Puutemme riskitekijöihin ja alueilla nouseviin ilmiöihin ennaltaehkäisevästi (tunnistaminen, puheeksi ottaminen, vastuut) esim. Päihteiden käyttö, yhteinen koulupoissaoloihin puuttumisen malli Pirhassa.
- Huomioimme myös perheiden sosioekonomiset tilanteet esim. Pienituloisten perheiden tuki.

3. Monitoimijainen ohjaus ja neuvonta

- Rakennamme hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen sekä uskonnollisten yhteisöjen kanssa perhekeskustoimintaa.
- Monitoimijaisella yhteistyöllä kehitetään lasten ja nuorten hyvinvointia tukevaa toimintaa ja palveluita.
- Varmistamme asiakasohjauksen toimivuuden koko hyvinvointialueella.

7. Liikkumisen ja aktiivisuuden edistäminen

Yläkouluikäiset pojat harrastavat viikoittain hengästyttävää liikuntaa suurin piirtein saman verran kuin vuonna 2017. Tyttöillä määrä on hiukan kasvanut.

MOVE! Mittauksen perusteella yläkouluikäisten tyttöjen fyysinen toimintakyky on heikentynyt melko paljon vuodesta 2017.

Harrastuksiin osallistuminen on pysynyt aktiivisena Korona -pandemiasta huolimatta ja on lähes yhtä aktiivista tyttöillä ja pojilla.

Taidetta ja kulttuuria tytöt harrastavat selvästi enemmän kuin pojat, mutta muussa harrastamisen aktiivisuudessa ei ole tapahtunut isoja muutoksia.

Nuorten oma kokemus terveydentilastaan on heikentynyt vuodesta 2017 ja etenkin tyttöjen osalta tilanne on muuttunut merkittävästi huonompaan suuntaan (Hyte-indikaattori).

Indikaattori	v. 2022 tytöt	v. 2022 pojat	v. 2017 tytöt	v. 2017 pojat
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	29,4 %	22,7 %	v. 2017 24,2 %	v. 2017 22,8 %
Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivää viikossa % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2021	60,8 %	34,9 %	v. 2019 64,9 %	v. 2019 35,6 %
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus) % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky vuonna 2022	43,8 %	41,4 %	v. 2018 34,5 %	v. 2018 41,5 %
Kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	35,9 %	15,6 %	v. 2017 23,8 %	v. 2017 14 %
Harrastaa jotain vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	95,9 %	95,2 %	v. 2019 97,1 %	v. 2019 97,1 %

Liikkumisen ja aktiivisuuden edistäminen - toimenpidesuunnitelma

Sitoudumme tukemaan lasten ja nuorten liikkumista ja aktiivista elämäntapaa käytössämme olevilla keinoilla

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimenpiteet yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi

Ohjausryhmän asettamat tavoitteet

1. Mahdollistamme saavutettavaa ja esteetöntä liikkumista ja kulttuurista osallistumista sekä tuemme arkiaktiivisuutta
2. Laadimme alueellisen liikuntaneuvonnan ja -ohjauksen prosessin hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyönä sekä otamme käyttöön kulttuurihyvinvoinnin palvelutarjottimen
3. Hyvinvointialueen kaikissa toimipisteissä tunnistamme, otamme puheeksi ja ohjaamme liikuntaneuvontaan sekä hyvinvointia tukevien kulttuuripalvelujen pariin

1. Sitoudumme arkiaktiivisuuden ja kulttuurihyvinvoinnin edistämiseen

- Kaikissa lapsiperheiden palveluissa tuemme arkiaktiivisuuden lisääntymistä osana asiakas- ja potilastyötä
- Tuemme lasten ja nuorten osallistumista kulttuuriin tapahtumiin
- Tuemme käytössä olevilla keinoilla sitä, että kaikilla lapsilla ja nuorilla olisi yhdenvertainen mahdollisuus ainakin yhteen vapaa-ajan liikuntamuotoon tai harrastukseen

2. Liikkumisen ja aktiivisuuden edistäminen

- Pirkanmaan yhteisöllisessä opiskeluhuollon suunnitelmassa ja laatukäsikirjassa otamme painopisteeksi lasten hyvinvointia, liikkumista ja aktiivisuutta edistävien asioiden tukemisen ja kuvataan yhteisiä toimintamalleja
- Hyödynnämme eri alueilla aikaisemmin kehitettyjä hyviä malleja

3. Yhteistyö

- Teemme kuntien ja järjestöjen kanssa yhteistyötä kaikkien alueen lasten liikkumisen ja aktiivisuuden lisäämiseksi sekä elintapaohjauksen kehittämiseksi
- Pyrimme luomaan edellytyksiä harrastus- ja vapaa-ajan toimintaan osallistumiseksi kaikille lapsille ja nuorille

8. Mielen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen

Kasvava osa pirkanmaalaisista lapsista ja nuorista kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta tai heillä on mielialaan liittyviä ongelmia tai masennusoireilua. Tilanne on heikentynyt todella paljon vuodesta 2017.

Vaikein tilanne vaikuttaisi olevan yläkouluikäisillä tytöillä ja Pirkanmaan reuna-alueen pienemmissä kunnissa, joissa yli 30% kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta 8. ja 9.lk. Samoilla alueilla nuoret raportoivat myös oman terveydentilassa keskimääräistä huonommaksi.

Kiusaamista kokeneiden määrä on kasvanut vaikkakin kuntakohtaiset erot ovat isoja. Vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä kiusatuksi joutumisen kokemuksia on 8. ja 9. luokkaisista 5 % - 15 % suhteessa vastaavan ikäisiin oppilaisiin.

Indikaattori	v. 2022 tytöt	v. 2022 pojat	v. 2017 tytöt	v. 2017 pojat
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	7,4 %	8,3 %	5 %	6,8 %
Käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	17,1 %	8,9 %	14,2 %	8,9 %
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	35,9 %	5,6 %	23,8 %	14 %
Käynyt koulupsykologilla lukuvuoden aikana % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	16,3 %	5,9 %	12,6 %	6,3 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	33,5 %	8,1 %	18,9 %	5,9 %
Vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2021	36,9 %	13,6 %	22,8 %	9,9 %

Mielen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen -toimenpidesuunnitelma

Sitoudumme varmistamaan, että lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden kattavuus ja saatavuus paranee koko alueella

Ohjausryhmän asettamat tavoitteet

Vahvistamme mielen hyvinvointia tukevien toimintamallien käyttöä sekä mielen hyvinvointia tukevaa osaamista kaikessa toiminnassa

**Pirkanmaan
hyvinvointialue**

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimenpiteet ja yhteistyö kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi

Kehitämme tukea lasten ja nuorten omassa kasvu- ja kehitysympäristöissä

- Vahvistamme mielenterveyspalveluiden ennaltaehkäisevien toimintatapojen käyttöä, jotta tunnistamme riskitekijöitä ja mielen hyvinvointia uhkaavia asioita esim. kiusaaminen ja kaikenlainen häirintä.
- Luomme selkeät puuttumisen toimintamallit em. ilmiöitä varten.
- Hyödynnämme palveluiden kehittämisessä yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa esim. Nuorten tukilinja ja Sekaisin –chat.
- Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut jalkautuvat ja liikkuvat tarvittaessa lasten ja nuorten omiin kasvu- ja kehitysympäristöihin.

Lisäämme ammattilaisten osaamista

- Koulutamme ammattilaisia mielenterveys- ja riippuvuushäiriöiden sekä erityisen tuen tarpeen esim. nepsy -asioiden tunnistamisessa, puheeksi ottamisessa ja avun piiriin ohjaamisessa sekä erilaisten häiriöiden hoidossa.
- Vahvistamme ammattilaisten osaamista vaikuttavien menetelmien käytössä esim. IPC ja otetaan käyttöön Cool kids –menetelmä.
- Kehitämme palveluiden tiedolla johtamista ja vaikuttavuuden arviointia.

Mittarit: Kouluterveyskyselyn indikaattorit, palveluiden käyttömäärät, syyt, lähetteet (yhtenäiseen tietojärjestelmään siirtymisen jälkeen tiedot saatavilla)

Mielen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen 1/2

Ohjausryhmän asettamat tavoitteet

Kehitämme matalan kynnyksen palveluita ja lisäämme niiden saavutettavuutta

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimenpiteet ja yhteistyö kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi

Varmistamme hoidon saatavuuden

- Ammattilaisten työnjako on porrastettu mielenterveysongelmien vakavuusasteen mukaan ja palvelupolku on selkeä.
- Peruspalveluita on vahvistettu ja tukea sekä hoitoa kyetään antamaan varhaisessa vaiheessa.
- Lasten ja nuorten mielenterveystiimit toimivat sujuvasti ja koko hyvinvointialueen kattaen.
- Erikoissairaanhoidon psykiatrian avo- ja laitoshoitoon pääsy on sujuvaa.
- Hyödynnämme vaikuttavuuden arviointia lasten ja nuorten mielen hyvinvointia tukevissa palveluissa.

Uudistamme palveluiden järjestämistapaa

- Järjestämme palveluita asiakaslähtöisesti matalan kynnyksen periaatteella: etävastaanottoina, jalkautuvina, liikkuvina tai walk in-palveluina, etsivän sosiaalityön toteuttaminen verkossa.
- Huomioimme erityisen tuen tarpeessa olevat lapset ja turvataan heille tarvittavien palveluiden saanti.
- Mielenterveyspalveluiden kehittämisessä huomioidaan koko perheen tilanne ja mahdollinen ylisukupolvisuus.
- Tuemme sitä, että arjen elintavat tukevat mielen hyvinvointia.

Mielen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen 2/2

Ohjausryhmän asettamat tavoitteet

Tuemme pirkanmaalaisia tekemään arjessa päihteettömyyttä tukevia valintoja

**Pirkanmaan
hyvinvointialue**

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimenpiteet yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi

Kehitämme päihdetyötä

- Kehitämme alueellista päihdetyötä ja etenkin raskaana olevien päihteiden käyttäjien tukimuotoja.
- Perheiden päihteetöntä elämäntapaa tulisi vahvistaa hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen yhteistyössä.
- Pirkanmaan ehkäisevän päihdetyön suunnitelma ohjaa yhteistä työskentelyä ja on onnistuttu jalkauttamaan kaikille alueille. Mahdollisuuksien mukaan otettu käyttöön PAKKA-toimintamalli

Julkaisemme materiaalipankin

- Julkaisemme mielenterveys- ja päihdehäiriöiden ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen materiaalipankin kaikkien perhekeskustoimijoiden ja organisaatioiden käyttöön.
- Kuvaamme ennaltaehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön perhekeskuksissa osaksi porrastettua hoitomallia.

Pirkanmaan yhteisöllinen opiskeluhoito

- Laadimme alueellisen yhteisöllisen opiskeluhoitoon suunnitelman ja laatukäsikirjan, joissa otetaan painopisteeksi mielen hyvinvoinnin tukeminen ja päihteettömän elämäntavan vahvistamisen.
- Kehitämme kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyössä toimintamalleja lasten ja nuorten tueksi.

Mittarit: asiakaskäyntien määrät päihdepalveluissa, käyntien syyt (tietojärjestelmien yhtenäistämisen jälkeen saatavilla)

9. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

Kasvava osa lapsista ja nuorista kokee itsensä yksinäiseksi. Samoin yhä useampi nuori kertoo, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää.

Merkittävä määrä oppilaista kokee ulkopuolisuuden tunnetta omassa luokassa ja koulussa. Luvuissa näkyy merkittävää kasvua vuodesta 2017 ja tytöillä kokemuksia on enemmän kuin pojilla.

Yläkouluikäisten yksinäisyyskokemukset ja kasvutrendi tulee huomioida koulujen toiminnassa kehittämällä ryhmäytymiseen liittyviä käytäntöjä ja yhteisöllistä opiskeluhuoltoa

Elämänsä tyytyväisten osuus 8. ja 9. luokan oppilaista on laskenut vuodesta 2017 tytöillä ja pojilla, mutta selvästi enemmän tytöillä (yli 10 %).

Indikaattori	v. 2023 tytöt	v. 2023 pojat	v. 2017 tytöt	v. 2017 pojat
Tuntee itsensä yksinäiseksi % 8. ja 9. luokan oppilaista	20,1 %	8,9 %	12,8 %	6,5 %
Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa % 8. ja 9. luokan oppilaista	4,8 %	15,1 %	5,8 %	10,9 %
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä % 8. ja 9. luokan oppilaista	17,6 %	8,6 %	11,4 %	6,7 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä % 8. ja 9. luokan oppilaista	54,4 %	79,3 %	67,4 %	82,7 %
Ei yhtään läheistä ystävää % 8. ja 9. luokan oppilaista	9,3 %	10,4 %	6,4 %	10,9 %
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa % 8. ja 9. luokan oppilaista	10 %	4,6 %	8,7 %	5,9 %
Ongelmia oppimisyhteisön ilmapiirissä % 8. ja 9. luokan oppilaista	12,9 %	4,3 %	10,7 %	4 %

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen - toimenpidesuunnitelma

Sitoudumme varmistamaan, että lasten ja nuorten yksinäisyyden kokemukset vähenevät ja osallisuuden kokemukset vahvistuvat

Ohjausryhmän asettamat tavoitteet

Kehitämme osallisuuden ja yhteisöllisyyden rakenteita, toimintatapoja, vaikuttamiskanavia sekä eri väestöryhmien osallisuuteen liittyvää tiedonkeruuta sekä saavutettavaa viestintää.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimenpiteet yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi

Vahvistamme osallisuutta ja yhteisöllisyyttä

- Tarjoamme osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen tukea lasten ja nuorten omissa kasvu- ja kehitysympäristöissä
- Jokainen lapsi ja nuori tuntee kuuluvansa ryhmään esim. olevansa osa luokkayhteisöä
- Teemme yhteistyötä kuntien nuorisopalveluiden, perusopetuksen ja kirjastojen kanssa osallisuutta vahvistavien asioiden kehittämiseksi
- Osallisuutta kehitetään lasten ja nuorten omien foorumeiden kanssa

Kehitämme koulujen yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintamalleja

- Etsimme tapoja lasten ja nuorten sosiaalisten taitojen kehittämiseksi, jota kautta yhteisöihin liittyminen vahvistuu ja tekee yhteiseen tekemiseen osallistumisen helpommaksi yksinäisille lapsille ja nuorille
- Kehitämme opiskeluhuollossa lasten ja nuorten elämän nivelvaiheiden tukimuotoja
- Yhteisöllisessä ja yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa huomioidaan kaikkien lapsiryhmien yhdenvertainen osallisuus ja oikeudet

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen 1/2

Ohjausryhmän asettamat tavoitteet

Tuemme pirkanmaalaisia osallistumaan oman ja lähiyhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseen ja kehitämme yhdessä osallistumisen kynnystä madaltavia toimintatapoja

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimenpiteet yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi

Kehitämme osallisuuden tapoja

- Kehitämme osallisuutta ja osallistumme Pirhan asiakaskokemuksen ja osallistumisen ohjelman mukaiseen työskentelyyn.
- Hyödynnämme mahdollisuuksien mukaan kokemusasiantuntijoita ja otamme palveluiden suunnitteluun mukaan lasten ja nuorten parlamenttilaisia ja/tai alueellisen nuorisovaltuuston edustajia.
- Otamme NPS- asiakaspalautejärjestelmän käyttöön kaikissa palveluissa. Asiakkaat ja kuntalaiset ovat aktiivisessa roolissa palveluiden toimivuutta ja vaikuttavuutta arvioitaessa.
- Kuntalaisten palautteen antoa varten on luotu kanavia Pirhassa.

Tunnistamme yhteistyössä Pirkanmaan alueellisia erityispiirteitä

- Kehitämme alueellisten ominaispiirteiden tunnistamista varten uusia menetelmiä ja yhteistä toimintakulttuuria.
- Otamme käyttöön Itlan Näkymä-työkalun koko hyvinvointialueella (2024).
- Otamme käyttöön henkilöstön aloite – työkalun ja vahvistamme rakenteellisen sosiaalityön mallia.
- Pidämme tärkeänä edistää ilmiölähtöistä tiedolla johtamisen toimintakulttuuria, joka yhdistää kuntia, Pirhaa ja 3. sektorin toimijoita.
- Kehitämme lapsivaikutusten arvioinnin tai lapsibudjetoinnin mallia Pirhaan tarpeisiin soveltuvalla tavalla.

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen 2/2

Ohjausryhmän asettamat tavoitteet

Teemme yhteistyötä eri järjestöjen ja seurakuntien kanssa osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisäämiseksi.

**Pirkanmaan
hyvinvointialue**

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimenpiteet yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi

Vahvistamme yhteistyötä järjestöjen, seurakuntien ja vaikuttamiselinten kanssa

- Kehitämme osallisuutta edistävää toimintaa ja palveluita kuntien ja 3. sektorin toimijoiden kanssa, lisätään ammattilaisten osaamista lasten ja nuorten osallistamisessa, huomioidaan kaikkien lapsiryhmien tarpeet.
- Kehitämme yhteistyötä nuorten vaikuttamiselinten kanssa esim. nuorisovaltuusto ja valtakunnallinen Kohti nuorten hyvinvointialuetta –hanke.
- Teemme aluekohtaista ilmiöiden tunnistamista yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa ja tärkeä rooli on alueellisella perhekeskustoiminnalla.

Mittarit: perhekeskustoiminnan osallisuuden ja ilmiölähtöisen johtamisen toimintamallit koko alueella K/E

10. Turvallinen kasvuympäristö ja arjen turvallisuuden lisääminen

Kaikilla lapsilla ja nuorilla on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön. Turvallisuuden tunnetta heikentävät kokemukset kiusaamisesta, häirinnästä ja erilaisesta kaltoinkohtelusta.

Kasvavana ongelmana on some-kiusaamisen lisääntyminen, joka voi olla hyvinkin julmaa ja vaurioittavaa. Seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua kokeneiden määrä on kasvanut muutamassa vuoden paljon ja koskettaa erityisesti tyttöjä ja muun sukupuolisia sekä jollain tavalla vammaisia lapsia. (esim. [Lapsiuhritutkimus 2023](#))

Kaikki tässä esitetyt seurantaindikaattorit osoittavat lasten ja nuorten kasvuympäristön muuttuneen aikaisempaa turvattomampaan suuntaan.

Lasten ja nuorten kasvuympäristön ja arjen turvallisuuden lisääminen on yhteinen asia, jota voidaan edistää tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen sote-toimijoiden, kuntien ja järjestöjen kanssa.

Indikaattori	v. 2022 tytöt	v. 2022 pojat	v. 2017 tytöt	v. 2017 pojat
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2021	7,6 %	3,2 %	7 %	3,6 %
Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	45,2 %	12,2 %	Ei tietoja	Ei tietoja
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	10 %	4,6 %	8,7 %	5,9 %
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2021	7,4 %	8,3 %	5 %	6,8 %
Kokenut vanhempien tai huolta pitävien aikuisen taholta fyysistä väkivaltaa vuoden aikana % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2023	15,5 %	9,2 %	Ei tietoja	Ei tietoja

Arjen turvallisuuden lisääminen ja hyvinvointia edistävä kasvuympäristö –toimenpidesuunnitelma

Sitoudumme varmistamaan, että lapset ja nuoret kokevat olonsa turvalliseksi arjessa ja kasvuympäristössään

Ohjausryhmän asettamat tavoitteet

Luomme hyvinvointia ja terveyttä edistäviä turvallisia lähiympäristöjä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä vahvistamme kiusaamisen aktiivista ehkäisyä.

Pirkanmaan
hyvinvointialue

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimenpiteet yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi

Arkiympäristöt

- Sitoudumme varmistamaan lapsille ja nuorille turvallisia kasvu- ja kehitysympäristöjä yhteistyössä kuntien palveluiden kanssa: varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus, toisen asteen oppilaitokset, nuorisotilat ja muut vapaa-ajan viettopaikat.
- Opiskeluhuollon palveluissa tehtävät konkreettiset toimenpiteet kuvaamme yksityiskohtaisesti alueellisessa opiskeluhuollon suunnitelmassa.

Ehkäisevän työn kehittäminen

- Varmistamme, että lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puuttumiseksi kehitetään nopean puuttumisen toimintatapoja ja joita käsitellään lasten ja nuorten kanssa.
- Tarvitaan yhteistyötä järjestöjen ja kuntien kanssa esim. yhteistyössä voidaan kehittää erilaisia lasten ja nuorten elinympäristöihin jalkautuvan tuen mallia.

Mittarit: Kouluterveyskyselyn indikaattorit

Arjen turvallisuuden lisääminen ja hyvinvointia edistävä kasvuympäristö –toimenpidesuunnitelma 1/2

Ohjausryhmän asettamat tavoitteet

Tunnistamme väkivaltariskin ja hyödynnämme monialaista arviointia sekä konsultaatio- ja tukirakenteita

**Pirkanmaan
hyvinvointialue**

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimenpiteet yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi

Kehitämme lähellä arkea olevaa tukea

- Kehitämme opiskeluhuollossa lasten ja nuorten vertaistukimalleja esim. tukioppilaat ryhmäytymisen tukena.
- Kehitämme turvataitokasvatusta, seksuaalikasvatusta ja median lukutaitoja osana opiskeluhuoltoa.
- Opiskeluhuoltoon kehitetään uudenlaisia tukimuotoja etenkin lasten elämän siirtymävaiheisiin.
- Hyödynnämme lasten ja nuorten arkeen tarjottavan tuen kehittämisessä kolmannen sektorin asiantuntemusta.

Tunnistamme väkivaltariskin ja hyödynnämme monialaista arviointia

- Järjestämme eri ammattilaisille koulutusta väkivaltatyöstä.
- Kehitämme monialaisia konsultaatorakenteita väkivaltatyössä.
- Kaltoinkohtelun käsikirjan mukainen toimintamalli on viranomaisten käytössä.
- Kehitämme ammattilaisia varten ehkäisevän väkivaltatyön muotoja (Barnahus) ja laajennamme vakavaan väkivaltaan liittyviä toimintamalleja esim. Marak –toimintaa.

Mittarit: Ammattilaisten yhteistyökäytännöt jalkautettu hyvinvointialueelle K/E

Arjen turvallisuuden lisääminen ja hyvinvointia edistävä kasvuympäristö –toimenpidesuunnitelma 2/2

Ohjausryhmän asettamat tavoitteet

Lisäämme yhteistyötä pelastuslaitoksen, hyvinvointialueen sote-puolen ja kuntien välille, jotta riskien ennakointi ja turvallisuustaso alueella paranee.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimenpiteet yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi

Monialainen yhteistyö

- Pyrimme osaltamme tuomaan esille lasten ja nuorten näkökulmaa esim. kaupunkisuunnitteluun liittyvissä asioissa ja varmistamaan lapsille ja nuorille turvalliset liikkumisen mahdollisuudet yhteistyössä kuntien kanssa.
- Varmistamme lasten aseman huomioimisen erilaisissa kriisi- ja valmiussuunnitelmissa.
- Varmistetaan erityisryhmien tarpeiden huomioimisen esim. vammaiset lapset.

Monialainen yhteistyö

- Kehitämme viranomaisten välille selkeitä toimintamalleja turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa.
- Yhteistyö järjestöjen kanssa Lähellä.fi -sivuston hyödyntäminen (integraatio PTV suomi.fi palvelutietovaranto).
- Monialaisessa yhteistyössä huomioidaan myös erityisryhmiin kuuluvien lasten turvallisuuden lisääminen esim. vammaiset lapset, maahanmuuttaja lapset.

11. Pirhan strategian toteutuminen lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

Palveluiden järjestämisen painopiste siirtyy yhä enemmän varhaiseen vaiheeseen

Kehitämme aika- ja paikkariippumattomia palveluita

- Etävastaanotot
- Omaolo -palvelut
- Chat –kanavat
- Liikkuvat palvelut
- Jalkautuvat palvelut
- Sähköinen ajanvaraus ja lomakkeet
- Sähköinen perhekeskus
- Palvelutarjotin hyvinvointialueen palveluista
- Järjestöjen palveluiden hyödyntäminen

Kehitämme asiakasohjausta

- Yhteydenottaja saa mahdollisimman hyvin apua ensi kontaktissa.
- Minun tiimini -malli otetaan käyttöön koko alueella.
- Asiakasohjauksen yhteystiedot hyvin saatavilla kuntien nettisivuilla.
- Asiakasohjauksen ammattilaisten osaamista kehitetään haavoittuvassa asemassa olevien perheiden tunnistamisessa.

Kehitämme varhaisen vaiheen palveluita

- Perheohjauksen kehittäminen.
- Perhepolku- ja voimaperhe –malli käyttöön koko alueella.
- Opiskeluhuollon yksilöllisen työn muodot ja yhteisöllinen työ.
- Järjestöjen, seurakuntien ja kuntien kanssa yhteistyössä perhekeskustoimintaa.
- Alueelliset tarpeet ohjaavat palveluiden järjestämistä ja ilmiölähtöistä kehittämistä.

Kehitämme monialaista yhteistyötä

- Luodaan toimivia yhteistyön rakenteita ja prosesseja.
- Luodaan tarvittavia konsultaatorakenteita asiantuntemuksen hyödyntämiseksi.
- Asiakkaan kannalta selkeät yhteistyömallit ja sujuvat asiakas- tai hoitopolut.
- Vähennetään päällekkäistä työtä, tiedetään kuntien ja Pirhan henkilöstön tehtävät ja vastuut, osataan toimia yhdessä.

Varmistamme saatavuuden ja pysyvyyden, henkilöstömitoituksen toteutumisen

- Opiskeluhuollon koulukuraattoreiden ja –psykologien sekä lastensuojelun henkilöstömitoitus toteutuu.
- Perusterveydenhuollon hoitotakuu toteutuu kaikilla sote-asevilla sekä suun terveydenhuollossa.
- Palveluverkkoa uudistetaan turvaamalla yhdenvertaiset palvelut.

Arjen turvallisuuden lisääminen ja hyvinvointia edistävä kasvuympäristö –toimenpidesuunnitelma

Sitoudumme varmistamaan, että lapset ja nuoret kokevat olonsa turvalliseksi arjessa ja kasvuympäristössään

Ohjausryhmän asettamat tavoitteet

Luomme hyvinvointia ja terveyttä edistäviä turvallisia lähiympäristöjä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä vahvistamme kiusaamisen aktiivista ehkäisyä.

Pirkanmaan
hyvinvointialue

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimenpiteet yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi

Arkiympäristöt

- Sitoudumme varmistamaan lapsille ja nuorille turvallisia kasvu- ja kehitysympäristöjä yhteistyössä kuntien palveluiden kanssa: varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus, toisen asteen oppilaitokset, nuorisotilat ja muut vapaa-ajan viettopaikat.
- Opiskeluhuollon palveluissa tehtävät konkreettiset toimenpiteet kuvaamme yksityiskohtaisesti alueellisessa opiskeluhuollon suunnitelmassa.

Ehkäisevän työn kehittäminen

- Varmistamme, että lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puuttumiseksi kehitetään nopean puuttumisen toimintatapoja ja joita käsitellään lasten ja nuorten kanssa.
- Tarvitaan yhteistyötä järjestöjen ja kuntien kanssa esim. yhteistyössä voidaan kehittää erilaisia lasten ja nuorten elinympäristöihin jalkautuvan tuen mallia.

Mittarit: Kouluterveyskyselyn indikaattorit

12. Lastensuojelun suunnitelma osana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa

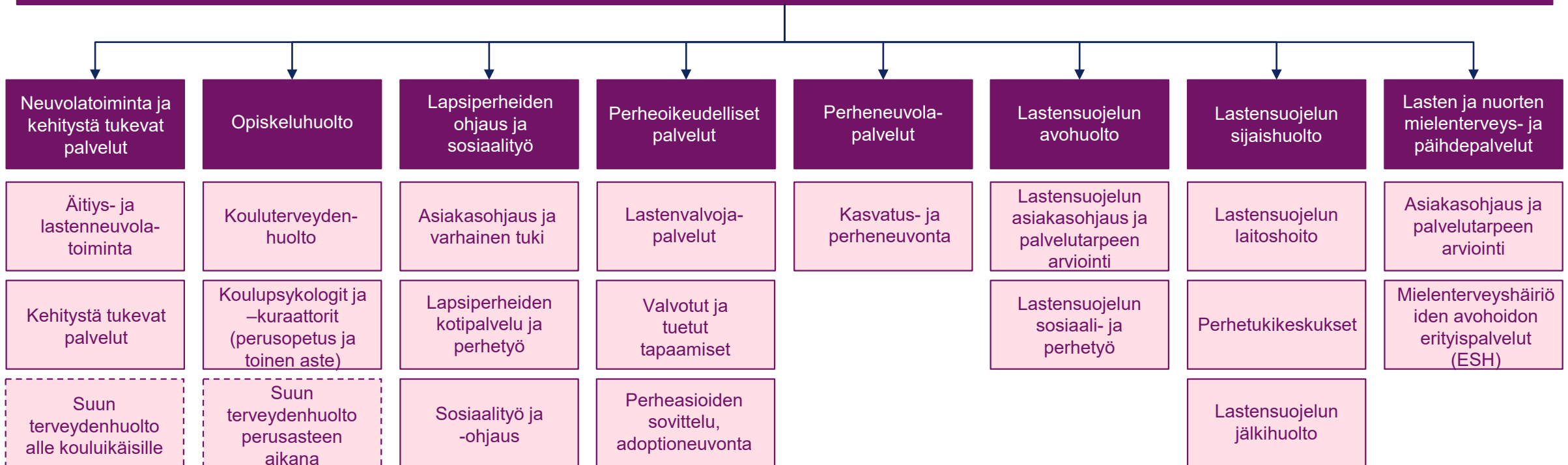
Lastensuojelun suunnitelma

Lastensuojelulain 12 §:ssä määritellään, että alueellisen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot:

- 1) lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta alueella;
- 2) lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista alueella;
- 3) lastensuojelun tarpeesta alueella;
- 4) lastensuojeluun varattavista voimavaroista;
- 5) tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä;
- 6) yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä; sekä
- 7) suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

13. Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kokonaisuus

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN PALVELUT

14. Varhaisen vaiheen palvelut ja universaalipalvelut

- Lapsiperheiden palveluissa painopisteen tulee olla perhekeskustoiminnassa eli kaikille tarkoitettujen universaalipalveluiden ja ennaltaehkäisevien palveluiden järjestämisessä.
- Lapset, nuoret ja perheet saavat palveluita matalalla kynnyksellä tai kynnyksettömästi ja oikea-aikaisesti. Palveluja tarjotaan myös sähköisesti.
- Apua voi hakea myös asiakasohjauksesta.
- Alueellisessa neuvolatoiminnan suunnitelmassa on kuvattu tarkemmin neuvolan ja lapsen kehitystä tukevien palveluiden järjestämistä Pirkanmaan hyvinvointialueella.
- Alueellisessa opiskeluhuollon suunnitelmassa on hyvinvointialueen koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä koulukuraattori- ja psykologitoiminnan tavoitteet ja järjestäminen.
- Poikkileikkaavana päätavoitteena on tarjota kaikissa palveluissa tukea ja apua pääosin lasten ja nuorten omissa kasvu- ja kehitysympäristöissä neuvoloissa, varhaiskasvatuksessa ja kouluilla.

UNIVERSAALIT JA VARHAISEN VAIHEEN LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN PALVELUT

Äitiysneuvolat

Lastenneuvolat

Raskauden ehkäisy ja perhesuunnitteluneuvonta

Neurolapsykologi

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Asiakasohjaus vastaa Pirkanmaan hyvinvointialueen lasten ja nuorten palveluiden ensi vaiheen ohjauksesta ja neuvonnasta. Apua on mahdollista pyytää 24/7 sähköisellä Pyydä apua –lomakkeella tai ottamalla yhteyttä palveluohjaajaa virka-aikana puhelimitse.

15. Tukea antavat palvelut

- Sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin kuntalainen voi hakeutua itse tai työntekijän ohjaamana
- Lapsiperheiden sosiaalityöhön ja perhetyöhön ohjautetaan palvelutarpeen arvioinnin kautta. Useimmiten palvelutarpeen arviointiin sisältyy myös lastensuojelutarpeen selvitys
- Sosiaaliohjaus on sosiaalipalvelu, jossa arvioidaan sosiaalihuollon asiakkaan palvelutarpeita, ohjataan asiakas palveluihin, tuetaan häntä palvelujen käytössä ja elämänhallinnassa ja tehdään yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamiseksi
- Perhetyö on tavoitteellista, suunnitelmallista ja ohjauksellista toimintaa vanhemmuuden vahvistamiseksi. Laajasti katsoen perhetyö on asiakkaan ja hänen perheensä hyvinvoinnin tukemista. Tarkoituksena on perheen voimavarojen vahvistaminen ja vuorovaikutuksen parantaminen

TUKEA ANTAVAT PALVELUT

[Lapsiperheiden palveluohjaus](#)
[Lapsiperheiden sosiaalityö](#)
[Lapsiperheiden perhetyö](#)
[Lapsiperheiden kotipalvelu](#)
[Lapsiperheiden vertaistukitoiminta](#)
[Kasvatus- ja perheneuvonta](#)
[Perhekuntoutuksen palvelut](#)
[Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta](#)

[Lastenvalvojapalvelut](#)
[Perheasioiden sovittelu](#)
[Tuetut ja valvotut tapaamiset sekä valvotut vaihdot](#)
[Vanhemmuuden selvittäminen](#)
[Perusopetuksen koulupsykologi](#)
[Perusopetuksen koulukuraattori](#)

Tavoitteena, että yhä vähemmän asiakkaita ohjautuu palvelutarpeen arviointiin, koska kuntalaiset saavat tarvittavaa ohjausta ja neuvontaa jo ensimmäisellä yhteydenotolla asiakasohjauksesta.

16. Korjaavat palvelut

- Lastensuojelun tehtävänä on lapsen oikeuksien turvaaminen sekä vanhempien ja muiden huoltajien tukeminen kasvatustehtävässä. Ensisijaisesti pyritään siihen, että lapsi voi kasvaa ja kehittyä omassa kodissaan.
- Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.
- Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut tukevat lasta ja perhettä mielen hyvinvointiin sekä riippuvuuksiin liittyvissä asioissa.
- Tarvittaessa lapsi tai nuori voidaan ohjata mielenterveyshäiriöiden avohoidon erityispalveluihin, joita järjestetään erikoissairaanhoidona.
- Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun sekä mielenterveys- ja päihdepalveluiden järjestämisestä vastaa hyvinvointialue.

KORJAAVIA PALVELUITA

Lastensuojelu

Lastensuojelun päivystys

Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelun jälkihuolto

Lastensuojelun sijaishuolto

Lastensuojelun sosiaalityö

Perhetukikeskukset

Lasten ja nuorten
mielenterveys- ja
päihdepalvelut

Painopisteenä on kehittää lastensuojelun tarpeessa olevien lasten ja perheiden kotiin tehtävää työtä ja määritellä tarkemmin palveluiden sisällöt. Tavoitteena on myös kehittää sijaishuollosta kotiuttamiseen tähtääviä ja koko perhettä tukevia toimintamalleja.

Pirkanmaalla suurimmat haasteet liittyvät sijoitettujen lasten määrän kasvuun sekä mielenterveysongelmien lisääntymiseen

- Lapsiperheiden keskittyminen kaupunkeihin ja kaupunkiympäristöihin vahvistuu ja syntyvyys laskee. Nuorisoikäisten lukumääräinen osuus kasvaa. Huomioitava palvelujärjestelmätasolla.
- Valtaosa pirkanmaalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin ja paremmin kuin aikaisemmin, mutta lasten ja nuorten väliset hyvinvointierot ovat kasvaneet. Pienelle joukolle kasaantuu useita eri riskitekijöitä, jotka aiheuttavat lapsen, nuorten ja perheen tuen tarvetta.
- Kohorttitutkimukset kertovat vahvasta ongelmien periytymisestä sukupolvelta toiselle; lapsuuden olosuhteilla on havaittu olevan merkittävä vaikutus lapsen ja nuoren myöhempään hyvinvointiin.
- Lasten ja nuorten alkoholin käyttö ja tupakointi on yleisesti vähentynyt, mutta nuuskan ja huumeiden saatavuus ja huumausaineita kokeilleiden ja käyttävien nuorten määrä on korkealla tasolla.
- Ylipainoisten lasten ja nuorten määrä sekä vähäisesti nukkuvien ja liikuntaa harrastavien lasten ja nuorten osuus on kasvanut.
- Keskeinen haaste Pirkanmaalla on kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17 -vuotiaiden määrän kasvu. Kuntakohtaiset erot ovat suuria. Merkittävät taloudelliset panostukset sosiaalihuollon varhaisemman vaiheen palveluihin tai lastensuojelun avohuoltoon eivät ole vähentäneet sijaishuollon tarvetta.
- Lastensuojelun nettokustannukset muodostivat vuoden 2023 talousarviossa 54 % lasten, nuorten ja perheiden palveluiden nettokustannuksista.
- Toinen merkittävä Pirkanmaan haaste liittyy lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen tarpeen kasvuun. Haasteet mielenterveyspalvelujen saatavuudessa heijastuvat suoraan kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrän kehittymiseen.
- Yksilöön ja perheeseen liittyvien tekijöiden lisäksi palvelujen tarpeen kasvua voidaan selittää myös palvelujärjestelmän kyvykkyyteen, laajempaan yhteiskunnallisiin ja lainsäädäntömuutoksiin liittyvillä tekijöillä.
- Henkilöstön saatavuushaasteet, asiakas- ja potilastietojärjestelmien sirpaleisuus sekä tietopohjan vaillinaisuus haastavat palvelujen järjestämistä.

Pirhan strategian toteuttaminen palvelulinjalla

- Hyvinvointialueen strategia jalkautetaan osaksi Lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan toimintaa erityisesti toimeenpanosuunnitelmien kautta. Palvelulinjan kehittämistiimi ja kansalliset hankkeet tukevat toimeenpanosuunnitelman toteutusta. Samoin uudet rahoitus- ja hankehaut kohdennetaan strategian toteuttamiseen liittyvään kehittämistyöhön.
- Aika- ja paikkariippumattomien digitaalisten palvelujen laajennus, asiakasohjausta ja ammattilaisten yhteistyötä selkeyttävät toimintamallit sekä alueellisia erityispiirteitä huomioivien palvelujen tarjonta mahdollistavat painopisteen siirron korjaavista palveluista kevyempiin palveluihin.
- Uudet toimintamallit päivitetään palvelulinjan työntekijöiden työtä ohjaavaan ja työhön perehdyttävään Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen laatukäsikirjaan.
- Laadukkaiden ja kustannusvaikuttavien toimenpiteiden suunnittelu ja toteutus mahdollistetaan johtamista tukevaa tietopohjaa vahvistamalla. Vaikuttavuus- ja asiakaspalautetietoa vahvistetaan, aluetasoista ilmiö- sekä palveluvajetietoa kootaan systemaattisesti ja henkilöstön osallistumisen käytänteitä vahvistetaan.
- Tiivis oppilaitosyhteistyö tukee tietopohjan kehittymistä sekä tulevien ammattilaisten liittymistä osaksi palvelulinjan toimintaa. Palvelulinjan työnantajaimagon kehittymiseen panostetaan ja henkilöstön hyvinvointia lisääviä toimenpiteitä suunnitellaan yhteistyössä henkilöstön kanssa.

17. Lastensuojelun tarpeet ja voimavarat Pirkanmaan hyvinvointialueella

THL:n valtakunnalliset lastensuojelun toimintatiedot ja palvelulinjan oma tiedontuotanto

Lastensuojelun palvelujärjestelmä

Pirkanmaan hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palveluissa lastensuojelun palvelut sijoittuvat erityispalveluiden toimialueelle ja organisoituvat lastensuojelun sijaishuollon ja lastensuojelun sosiaalityön vastuualueiksi.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden palveluverkon uudistaminen tapahtuu seuraavina vuosina. Tavoitteena on järjestää lastensuojelun avo- ja sijaishuollon sosiaalityön palvelut alueellisesti tavoitettavalla tavalla ja tarvittaessa digipalveluita ja liikkuvia palveluita hyödyntäen. Lastensuojelun sijaishuollon asiakasohjaus- ja laitospalveluita johdetaan maakunnallisesti ja laitoshoidon osalta pyritään vahvistamaan omaa tuotantoa. Lastensuojelun henkilövoimavarojen määräytymistä ohjaa isosti lainsäädäntö esim. ammattihenkilölait, henkilöstömitoitusta ja määräaikojen käsittelyä koskevat lait.

Pirkanmaan hyvinvointialueella uusien asiakkaiden lastensuojelutarpeen arviointeja tehdään lapsiperheiden sosiaalityössä, joka sijoittuu organisaatiossa perhepalveluiden toimialueelle. Lapsiperheiden sosiaaliohjauksen ja sosiaalityön tiimit toimivat alueellisesti eli eteläinen, läntinen ja pohjoinen alue.

Lastensuojelupalveluiden järjestämisen lähtökohtana on alueellinen palveluiden tarve, saatavuus ja kustannukset noudattaen kansallista vähimmäistietoasetuksen luonnosta. Palveluiden vaikuttavuuden arviointia ja laadun kehittämistä tehdään jatkuvasti. Tavoitteena on tarjota pirkanmaalaisille perheille yhdenvertaisia ja laadukkaita lastensuojelunpalveluita asuinkunnasta riippumatta.

Palveluiden järjestäminen

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.

Hyvinvointialueen on huolehdittava ehkäisevästä lastensuojelusta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissaan sekä siitä, että lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin hyvinvointialueella esiintyvä tarve edellyttää. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina sitä tarvitaan. Lastensuojelun on oltava laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen.

Hyvinvointialue vastaa lastensuojelun toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä. Sen on lastensuojelua järjestäessään oltava tarvittaessa yhteistyössä kuntien eri toimialojen, muiden viranomaisten samoin kuin muiden hyvinvointialueiden ja niiden alueilla sijaitsevien kuntien sekä muiden palveluja järjestävien yhteisöjen ja laitosten kanssa riittävien ja tarvetta vastaavien palvelujen järjestämiseksi ja asiantuntemuksen turvaamiseksi. Palveluiden järjestämiseksi varattavien voimavarojen tulee olla riittävät palveluiden järjestämiseksi lakisääteisesti ja laadukkaasti.

Lastensuojeluilmoitukset % vastaavan ikäisestä väestöstä

- Lastensuojeluilmoitusten määrä kasvanut vuodesta 2017 tasaisesti sekä koko maassa että Pirkanmaalla (kasvu noin 2 %). Pirkanmaalla ilmoitusten lukumäärissä on isoja kuntakohtaisia eroja
- Lastensuojeluilmoitusten kohteena olleiden lasten määrä on kasvanut koko maassa eniten 13–15-vuotiaiden ikäryhmässä – teini-ikäisistä lähes 14 prosentista tehtiin vuoden 2022 aikana lastensuojeluilmoitus.
- Vuonna 2022 suhteellisesti eniten lastensuojeluun tehtiin ilmoituksia Mänttä-Vilppulassa, Urjalassa, Valkeakoskella noin 10 % vastaavan ikäisestä väestöstä oli ilmoitusten kohteena. Suhteessa vähiten lastensuojeluilmoituksia vuonna 2022 tehtiin Lempäälässä 3.8 %
- Lastensuojelun vireillepanoihin on pystytty vastaamaan lakisääteisen 7 vrk:n kuluessa koko maan keskitasoa paremmin vuonna 2022

Indikaattori	2022	2017
0-17-vuotiaat, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä	7,8%	5,9 %

Lastensuojeluilmoitusten yleisimpiä syitä vuonna 2023

- Lapsen tai nuoren mielenterveyden ongelmat
- Lapsen aggressiivinen tai itsetuhoinen käyttäytyminen
- Lapsen tai nuoren päihteiden tai huumeiden käyttö
- Lapsen rikollinen käyttäytyminen
- Vanhemman päihteiden tai huumeiden käyttö
- Vanhempien mielenterveysongelmat
- Perheristiriidat, perheväkivalta
- Koulunkäyntiin liittyvät ongelmat

Lastensuojelun avohuollon asiakkuudet % vastaavan ikäisestä väestöstä

- Sotkanetin vuoden 2017-2022 tilastojen mukaan Pirkanmaalla lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrä suhteessa samanikäiseen väestöön on vuosina 2017-2022 pysynyt melko tasaisena ja samankaltaisena koko maan tason kanssa (vaihteluväli 3,6-3,8 %)
- Kesäkuussa 2023 ikäluokassa 13-17-vuotiaat oli Pirkanmaalla asiakkaana 5,3 % vastaavan ikäisestä väestöstä (koko maan luku 4,9 %)
- Ikäryhmittäisessä tarkastelussa eniten lastensuojelun avohuollon asiakkaita on 13–17 -vuotiaiden ikäryhmässä, joka on trendi koko maassa.
- Eniten uusia asiakkuuksia alkaa myös ikäryhmässä 13-17 -vuotiaat, joiden määrä vuonna 2022 samanikäisestä väestöstä oli 1,8 %

Indikaattori	2022	2017
0-6-vuotiaat, lastensuojelun avohuollon asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2,7%	2,5%
7-12-vuotiaat, lastensuojelun avohuollon asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	3,2%	3,6%
13-17-vuotiaat, lastensuojelun avohuollon asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	5,4%	5,1%

Kodin ulkopuolella sijoitetut 0-17-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä

- Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä on kasvanut koko ajan vuodesta 2017 alkaen
- THL:n tilaston mukaan vaikuttaisi siltä, että Pirkanmaalla on sijoitettuja lapsia suhteessa eniten Tampereella, Akaassa ja Urjalassa noin 2 % vastaavan ikäisestä väestöstä
- Pirkanmaalla suurin ikäryhmä huostaanotetuissa lapsissa on 13-17-vuotiaat, joita oli kesäkuussa 2023 THL:n tiedon mukaan 1,9 % (koko maan luku 1,8 %) Sijoitettuna tässä ikäluokassa on 2,7 % vastaavan ikäisestä väestöstä
- Kodin ulkopuolelle voidaan sijoittaa lastensuojelulain perusteella kiireellisesti tai ottamalla lapsi huostaan. Jonkin verran käytetään myös ns. avohuollon sijoitusta tukitoimena

Indikaattori	2022	2017
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä	1,5%	1,4%
Huostassa 0-17-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä	1,1%	0,9%
Kiireellisesti sijoitettuna 0-17-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä	0,4%	0,4%

Kodin ulkopuolelle sijoittamisen yleisimpiä syitä vuonna 2023

- Lapsen tai nuoren mielenterveyden ongelmat
- Lapsen tai nuoren päihteiden tai huumeiden käyttö
- Lapsen rikollinen käyttäytyminen
- Vanhemman päihteiden tai huumeiden käyttö
- Vanhempien mielenterveysongelmat
- Riittämätön vanhemmuus

Pirhan hyte -kerroin tulosindikaattorit nuorten aikuisten osalta

- Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saaneiden pirkanmaalaisten 18-34 –vuotiaiden määrä (% vastaavan ikäisestä väestöstä) on pysynyt samana viime vuosina: vuonna 2022 miehet 1,1 % naiset 1,3
- Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevien NEET –nuorten 18-34 –vuotiaiden määrä (% vastaavan ikäisestä väestöstä) on vähentynyt vuosina 2017-2021: vuonna 2022 miehet 15,6 % naiset 11,7
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 18-34-vuotiaiden määrä (% vastaavan ikäisestä väestöstä) on laskenut: vuonna 2022 miehet 2,6 % naiset 2,5 %

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saaneiden pirkanmaalaisten 18-34 –vuotiaiden määrä (% vastaavan ikäisestä väestöstä)

sukupuoli	2017	2021	2022	2023
Miehet	-	1,1	1,0	1,1
Naiset	-	1,3	1,2	1,3

Syrjäytymisriskissä olevien 18-34 –vuotiaiden määrä (% vastaavan ikäisestä väestöstä)

sukupuoli	2017	2021	2022	2023
Miehet	18,6	19,3	15,6	-
Naiset	15,7	14,7	11,7	-

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 18-34-vuotiaiden määrä (% vastaavan ikäisestä väestöstä)

sukupuoli	2017	2021	2022	2023
Miehet	3,6	3,6	3,2	2,6
Naiset	3,7	3,1	2,9	2,5

Nuorten ja nuorten aikuisten (13-24 -vuotiaat) mielenterveys- ja päihdetyön kehittäminen

Nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdetyötä kehitetään Pirkanmaan hyvinvointialueella 2023-2025 ESR- rahoitteisessa kehittämishankkeessa. Tavoitteena on koronapandemian aikana syntyneen hoitovelan purkaminen ja palveluiden kehittäminen. Toimenpiteiksi on valittu ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen vahvistaminen perhekeskuksessa, näyttöön perustuvien menetelmien käytön jatkuvuuden varmistaminen ja uusien menetelmien käyttöönoton arviointi sekä verkossa tapahtuvan etsivän sosiaalityön pilotointi.

Kaikkien ikäryhmien osalta mielen hyvinvoinnin varhaista tukea kehitetään yhteistyössä nuorten, opiskeluhuollon, kasvatus- ja perheneuvonnan sekä nuorten mielenterveys- ja riippuvuushäiriöiden yksikön kanssa. Tavoitteena on lisäksi tarjota tietoa ja toimintamalleja ennaltaehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön myös kaikille perhekeskustoiminnassa mukana oleville ammattilaisille.

ESR -hankkeen aikana pyritään kartoittamaan olemassa olevat mielenterveys- ja päihdehäiriöiden ryhmämuotoiset ja digitaaliset hoitomenetelmät sekä ennaltaehkäisyn ja varhaisen tuen toimintamallit. Menetelmien ja toimintamallien soveltuvuus arvioidaan lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjalle yhdessä nuorten, työntekijöiden ja esihenkilöstön kanssa.

Lastensuojelun nettokäyttökustannusten kehitystrendi Pirhassa

- Lastensuojelun avohuollon nettokäyttökustannukset ovat olleet koko seurantajakson ajan vuosina 2017-2022 Pirkanmaalla pienemmät kuin koko maassa keskimäärin.
- Lastensuojelun raskaampiin toimenpiteisiin eli sijoitettujen lasten perhe- ja laitoshoidon on käytetty huomattavasti enemmän rahaa kuin koko maassa. Tässä on tapahtunut muutos vuodesta 2017.
- Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden rakenneuudistuksella pyritään siirtämään palveluiden järjestämisen ja kustannusten kohdentumisen painopistettä varhaisempaan vaiheeseen.
- Pirhan omaa sijaishuollon tuotantoa pyritään lisäämään ja vähentämään sitä kautta sijaishuollon kustannuksia.

Lastensuojelun avohuoltopalvelujen nettokäyttökustannukset yhteensä, euroa / alle 18-vuotiaat info ind. 5518

Alue	Yhteensä	2017	2021	2022
Koko maa	yhteensä	240,7	316,6	342,5
Pirkanmaan hyvinvointialue	yhteensä	200,2	277,0	330,3

Lastensuojelun laitos- ja perhehoidon nettokäyttökustannukset yhteensä, euroa / alle 18-vuotiaat info ind. 5519

Alue	Yhteensä	2017	2021	2022
Koko maa	yhteensä	680,2	874,3	952,3
Pirkanmaan hyvinvointialue	yhteensä	678,4	914,5	988,9

18. Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden laatutyö

Hyvinvointialueella on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa.

Järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi hyvinvointialueella on oltava palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä hallinnollinen ja muu henkilöstö, hallinnassaan asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet sekä muut tarvittavat toimintaedellytykset. Lisäksi hyvinvointialueella on oltava järjestämisvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palvelutuotanto. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 8 §).

Asiakkaan tai potilaan hoidon tarpeisiin vastaavia palveluja tulee olla tarjolla riittävästi ja oikea-aikaisesti käytettävissä. Asiakkaan palveluihin pääsy ja niiden hyödyntäminen tulee varmistaa. (Lähde: Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 4§, Terveys- ja sosiaalipalvelujen hoitoon ja palveluun pääsyä ohjaavat lait)

Hoidon ja palveluiden on edistettävä asiakkaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointiaan ja samalla sen tulee aiheuttaa mahdollisimman vähän haittaa. (Lähde: Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia ja toimeenpanosuunnitelma 2022-2026, STM)

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden laatutyö

Kuntalaisen hoidon ja tuen tarpeeseen annettava palvelu ja hoito perustuu näyttöön ja hyviin hoito- ja toimintokäytäntöihin ja vaikuttavuutta seurataan. Palvelut ovat laadukkaita ja turvallisia (Terveystieteiden tutkimuskeskuslaki, Sosiaalihuoltolaki, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä).

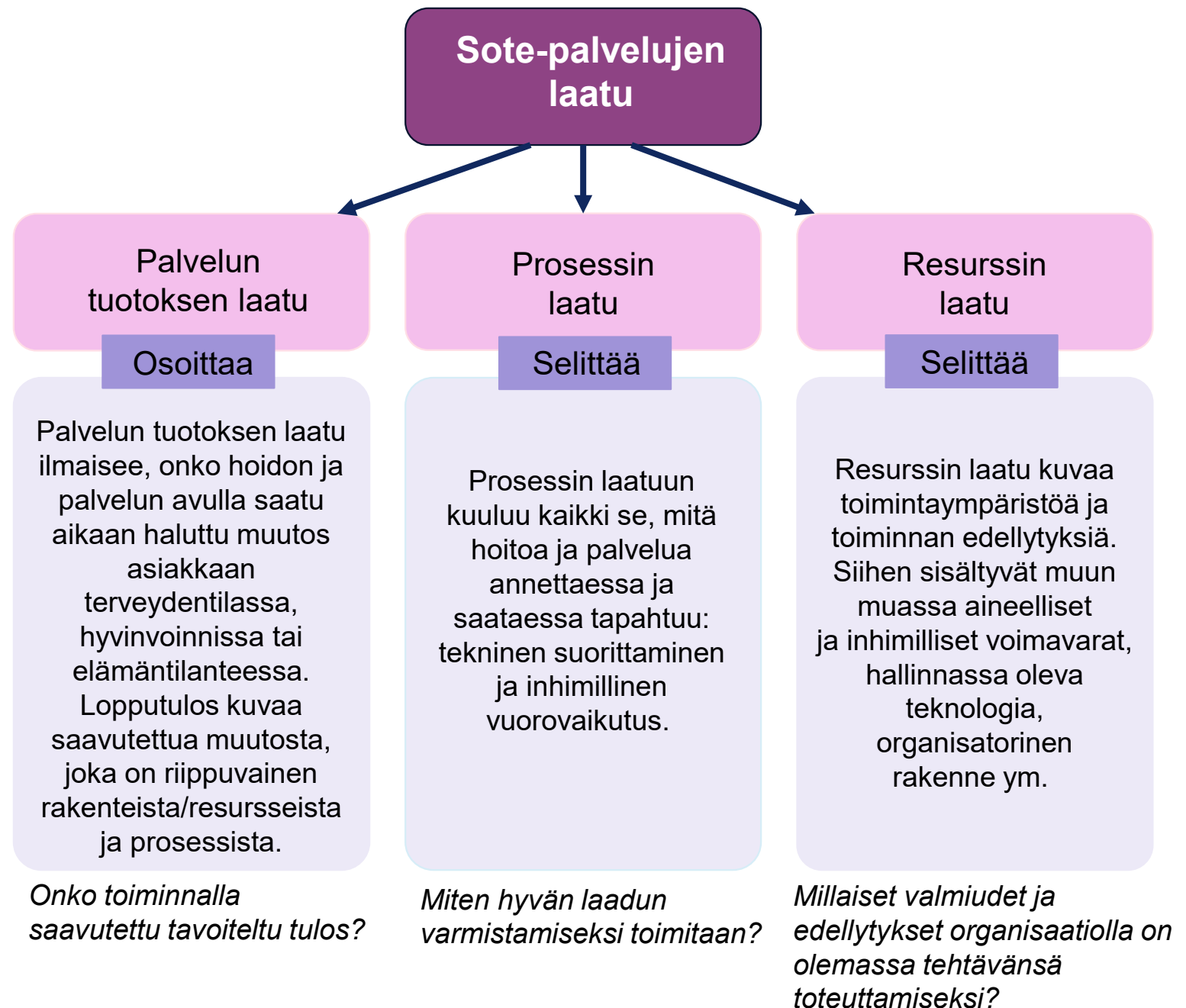
Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa laatutyöhön ja palveluiden vaikuttavuuden arviointiin sisältyy resurssien, prosessien ja tuotoksen näkökulmasta arviointia. Resurssien näkökulmasta on tärkeää lakisääteinen ja suositusten mukaisen henkilöstöresursoinnin huomioiminen ja toteutuminen eri palveluissa. Kansallisia velvoittavaa on turvata lakisääteiset resurssit mm. kouluterveydenhuolto, koulukuraattori- ja psykologitoiminnassa, lastensuojelun sosiaalityössä ja sijaishuollon laitoshoidossa. Resurssinäkökulmaan liittyy myös henkilöstökysymyksiä saatavuudesta ja pysyvyydestä.

Prosessien ja tuotoksen laatua voidaan arvioida etenkin asiakas- ja työntekijänäkökulmia kartoittamalla. Asiakaskokemuksen tai asiakaspalautteen kokoamisen kehittämistä tehdään Pirhan laajuisesti ja tavoitteena on saada yhtenäinen palautejärjestelmä. Myös työntekijäkokemusten hyödyntämiseksi on otettu käyttöön erilaisia palaute-, aloite- ja arviointikanavia.

Laatutyö

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden järjestäjänä haluamme tarkastella hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden laatua ja kehitystä sekä niiden vaikutuksia asiakastyytyväisyyteen, vaikuttavuuteen sekä kustannustehokkuuden kehitykseen

Lähteitä mukaillen:
Rakenne – Prosessi – Lopputulos –viitekehyksen alkuperäinen kehittäjä Avedis Donabedian (Evaluating the Quality of Medical Care, 1966)
Tilannekatsaus sosiaali- ja terveydenhuollon laatuun vuonna 2008, M. Pekurinen, O. Räikkönen, T. Leinonen, Stakes

Yhteys kansallisiin tavoitteisiin lastensuojelun uudistamisessa 1/2

Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon kustannukset ovat Suomessa vuositasolla noin 1,2 miljardia euroa, joista 73 % kohdentuu sijaishuoltoon. Lasten hyvinvoinnin edistämiseksi tarvitaan palveluiden uudistamista, jolloin perheitä kyetään auttamaan varhaisemmassa vaiheessa ja kevyemmällä toimenpiteillä. Tämä olisi myös perheiden hyvinvoinnin kannalta inhimillistä.

Valtakunnallinen trendi vastaa Pirkanmaan tilannetta eli suurimmalla osalla lapsista lastensuojelun sijaishuolto vastaa hyvin heidän tarpeisiinsa. Samanaikaisesti erityisesti osa teini-ikäisistä sijoitetuista voi huonosti, eivätkä sijaishuollon palvelut kaikilta osin pysty vastaamaan heidän tarpeisiinsa. Osa sijoitetuista lapsista ja nuorista tarvitsi pitkäjänteistä mielenterveys- ja/tai päihdepalvelua lastensuojelun sijaishuollon sijaan tai sen lisäksi, mutta sen toteutumisessa on tällä hetkellä haasteita.

Myös huolto- ja tapaamisriitoihin liittyvät tilanteet ja palvelujärjestelmän kyvyttömyys vastata niihin nousevat toistuvasti esiin lastensuojelua kuormittavana tekijänä. Samoin vahvasti esiin nousivat neuropsykiatrisesti oireilevat lapset ja heidän perheensä, jotka ovat usein väliinputoajia palvelujärjestelmässä. Ainoa tarjottava tuki saattaa lopulta olla lastensuojelun sijaishuolto. Lastensuojelun uudistamisessa on tärkeää yhdenmukaistaa valtakunnallisesti sosiaalihuoltolain mukaisten perhepalveluiden tavoitteet ja tehtävät kansallista ohjausta hyödyntämällä.

Yhteys kansallisiin tavoitteisiin lastensuojelun uudistamisessa 2/2

Lastensuojelun valtakunnallisen vision mukaan ”Lapsi ja hänen läheisensä voivat luottaa lastensuojeluun ja sen vaikuttavuuteen”.

Lasten hyvinvointia lisätään kehittämällä peruspalvelujen ja tukea tarjoavien palveluiden (neuvola, opiskeluhuoltopalvelut, perhepalvelut) toimintavarmuutta ja varmistamalla riittävät resurssit sekä tukemalla kriittisiä erityisosaamisen alueita mm. päihde- ja mielenterveystyö, väkivaltatyö, eroauttaminen, kulttuuriset ja yhdenvertaisuuskysymykset.

Lasten hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että tuotetaan tukea tarvitsevien lasten ja perheiden arkeen riittävästi pitkäkestoista kiinnipitävää tukea kotona, koulussa ja vapaa-ajalla ottamalla käyttöön tällaista tukea mahdollistavia toimintamalleja.

19. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seuranta ja arviointi

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden etenemisen seurannasta vastaa ensi sijaisesti Pirkanmaan hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palveluiden johtoryhmä ja maakunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ohjausryhmä. Suunnitelman toteutumisessa tarvitaan myös poliittista seuranta ja ohjausta.

Suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet sisällytetään valtuustokaudella laadittaviin järjestäjän palvelu- ja vuosisuunnitelmiin. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumisesta raportoidaan kuntapäätäjille erikseen sovittavalla tavalla ja yhteistyössä kuntien omien hyvinvointisuunnitelmien arvioinnin kanssa.

Lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta hyvinvoinnin kehityksen seuraamiseksi kehitetään ensimmäisen suunnitelmakauden aikana ja yhteistyössä kolmannen sektorin ja kuntatoimijoiden kanssa.

Lopuksi kiitämme Pirkanmaan kuntia ja sidosryhmiä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kommentoinnista ja perusteellisista lausunnoista. Näitä on huomioitu tämän suunnitelman sisällöissä siinä laajuudessa, kuin se on mahdollista.

Lähteet 1/2

- Pirkanmaan hyvinvointialueen strategia 2023-2025
- Hoikkala, Susanna; Muinonen, Tiina; Palola, Elina; Väisänen, Antti; Rosberg, Julia (2023-05-16) Lastensuojelun kokonaisuudistuksen valmistelu : Visiovaiheen raportti
- Lastensuojelun uudistuksen tavoitteeksi hyvinvoiva lapsi ja nuori – kaikista lähtökohdista (julkari.fi)
- Lapsibudjetoinnin pilotointi ja vakiinnuttaminen: Työryhmän mietintö lapsibudjetoinnin kehittämismahdollisuuksista valtion talousarviossa sekä kunnissa ja hyvinvointialueilla. Valtiovarainministeriö.
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 § ja 7 § (612/2021) Velvoitteet hyvinvointi- ja terveysvaikutusten arviointiin väestöryhmittäin
- Ruuska, T., Itkonen-Ratilainen, M.; Harju-Kivinen, R. ja Honkanen, K. (2018) Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Tarkastelussa lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä ja esimerkkejä lapsivaikutusten arvioinneista
- Sitran raportti, Juurisyyanalyysi Nuorten mielenterveys ja elämänhallinta.

Lähteet 2/2

Kansallisen lapsistrategian julkaisut

- [Kansallisen lapsistrategian kaikki julkaisut \(Lapsenoikeudet.fi\)](#)
- [Lapset, nuoret ja koronakriisi: Lapsistrategian koronatyöryhmän arvio ja esitykset lapsen oikeuksien toteuttamiseksi \(Valtioneuvosto 2021\)](#)
- [Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa: lapsistrategian koronatyöryhmän raportti lapsen oikeuksien toteutumisesta \(Valtioneuvosto 2021\)](#)

Nettisivustoja

- [Kuntaliitto: Päätösten vaikutusten ennakoarviointi](#)
- [Mannerheimin Lastensuojeluliitto: Lapsivaikutusten arviointi](#)
- [Suomen evankelis-luterilainen kirkko: Lapsivaikutusten arviointi](#)
- Suomen Unicef: Lapsiystävällinen kunta
  - [Lapsen oikeuksien teemapaketit \(Suomen Unicef\)](#)
  - [Nykytilan kartoituksen indikaattorit \(Suomen Unicef\)](#)

LIITE 1: Kuntien ja hyvinvointialueen vastuut

Kunta

- **Seuraa** kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin.
- **Valmistelee** valtuustolle hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valtuustokausittain ja toimittaa sen hyvinvointialueelle.
- **Raportoi** vuosittain valtuustolle kuntalaisten hyvinvoinnista, terveydestä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä ja toteutetuista toimenpiteistä
- **Osallistuu** vuosittain hyvinvointialueen järjestämään (hyte)neuvotteluun

Sote-
järjestämislaki
6§

Hyvinvointialue

- **Seuraa** asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin.
- **Valmistelee** aluevaltuustolle alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valtuustokausittain yhteistyössä alueensa kuntien kanssa.
- **Raportoi** vuosittain aluevaltuustolle asukkaiden hyvinvoinnista, terveydestä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä ja toteutetuista toimenpiteistä.
- **Neuvottelee** vähintään kerran vuodessa yhdessä alueensa kuntien sekä muiden toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta.

Sote-
järjestämislaki
7§

LIITE 2: Pirkanmaan kuntien ja hyvinvointialueen strateginen kumppanuus ja yhteistyön periaatteet

- Pirkanmaan hyvinvointialue, Pirkanmaan kunnat ja Pirkanmaan liitto ovat strategisia kumppaneita.
- Kumppanuus pohjautuu yhteiseen tietoon perustuvaan tilannekuvaan väestöstä, eri väestöryhmien terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden tilasta, palvelutarpeesta, kustannuksista sekä näiden kehitysnäkymistä.
- Strateginen kumppanuus rakentuu vahvaan luottamukseen, sitoutumiseen ja yhdessä tekemiseen. Yhteistyötä tehdään avoimin ja vuorovaikutuksellisin suhtein.
- Kaiken yhteistyön pohjana ovat hyvinvointialueen, kuntien ja maakunnan strategiat.
- Tavoitteena on turvata hyvä arki kaikille Pirkanmaan asukkaille, edistää ihmisten terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta, varmistaa valmiuden ja varautumisen yhteensopivuus ja -toimivuus sekä valmistella ja toteuttaa lakisääteiset suunnitelmat.
- Yhteisen johtamisen tavoitteita ovat sujuvat rakenteet, selkeät asioiden käsittelyt ja yhdenmukainen toiminta kaikilla tasoilla.

Marianne Aalto-Siira, suunnittelupäällikkö

Marianne.aalto-siira@pirha.fi

040 806 4136

Suunnitelman laatijat

Marianne Aalto-Siira, vastuuvaimistelijä

Titta Pelttari, palvelulinjan johtaja

Tuire Sannisto, terveystalveluiden ja opiskeluhuollon toimialuejohtaja

Kaisa Bragge, perhepalveluiden toimialajohtaja

Sanna Rautalammi, erityispalveluiden toimialajohtaja

Marja Olli, kehittämispäällikkö

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ohjausryhmä

Palvelulinjan sisäiset valmistelutyöryhmät

**Pirkanmaan
hyvinvointialue**